

дисциплінам в системі ЦНПС //Проблеми вищої школи, 1991.-Вып. 75.- с. 20-24.

6. Лебедев В.В. Управление формированием умений //Школьные технологии. –2006. –№3. –С.96-97.

7. Мельничук В.П., Мамонов П.Д. Техніко-конструкторська підготовка учнів сільської середньої загальноосвітньої школи // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми // Зб. наук. пр. – Випуск 9 / Редкол.: І.А. Зязюн (голова) та ін. – Київ-Вінниця: ДОВ «Вінниця», 2006. – С.179-185 с.

8. Рапацевич Е.С. Формирование технических способностей у школьников: Книга для учителя. – Минск: Нар. асвета, 1987. – 95 с.

9. Ройтман И.А. Методика преподавания черчения. – М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2000. – 240 с.

10. Тропина Г.М. Формирование графических знаний и умений у учащихся профтехучилищ на уроках черчения: Автореф. дис.... канд. пед. наук. Казань, 1988. - 16 с.

11. Щетина Н.П. Графічна діяльність як засіб розумового розвитку учнів VIII-IX класів на уроках креслення (методичний аспект): Автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.02 / Національний педагогічний ун-т ім. М.П.Драгоманова. - К., 2001. - 22с.

У даній статті аналізується проблема графічної компетентності майбутніх технологів деревообробки як важливого елемента підготовки інженера та розглядаються шляхи її підвищення.

Ключові слова: графічна підготовка, графічна компетентність, технологи деревообробки, деревооброблювальні технології, деревооброблювальне виробництво, професійна підготовка.

В данной статье анализируется проблема графической компетентности будущих технологов деревообработки как важного элемента подготовки инженера и рассматриваются пути её повышения.

The problem of graphic competence as an important constituent of training future industrial engineers of woodworking has been analysed, also the ways of its improvement have been considered in the article.

УДК: 378.147:62

Є.С. Сафрін
м. Бердянськ, Україна

ЗАГАЛЬНІ ПИТАННЯ КОНТРОЛЮ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЇ

Постановка проблеми. На фоні процесу інтеграції системи освіти України в загальноєвропейський та світовий освітні простори, докорінних змін зазнали ціннісні критерії освіти, зокрема вищої. Це спричинило появу суперечностей між новими вимогами до сучасних фахівців та якістю їх професійної підготовки у ВНЗ.

Одним із найважливіших засобів підвищення ефективності навчального процесу в умовах вищої школи є контроль, оцінка та облік навчальної діяльності студентів. Тому, на думку багатьох дослідників, важливою умовою підвищення ефективності навчального процесу постає організація системи контролю навчальних досягнень майбутніх фахівців, що забезпечить систематичне отримання об'єктивної інформації про їхню навчально-пізнавальну діяльність на кожному етапі навчання. Отже, отримання достовірної інформації про навчальну діяльність студентів напряму «технологічна освіта» дасть змогу вчасно внести необхідні корективи в навчальний процес з метою підвищення його ефективності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема контролю навчальної діяльності студентів належить не тільки до найбільш актуальних дидактичних проблем вищої школи, але й являється об'єктом дослідження різноманітних наук.

Слово «контроль» має французьке походження і було утворено від поєднання слів *contre* («протилегний», «зустрічний») та *rôle* («сувій», «список»). Ним позначали другий екземпляр (дублікат) відомості чи списку, який пред'являвся одним фінансовим агентом іншому з метою зіставлення його з першим екземпляром (оригіналом). Тому, поняття «зіставлення» або «перевірка» з самого початку було покладено в основу терміну

«контроль». У подальшому під контролем стали розуміти всю галузь перевірки виконання державного бюджету. У словнику В. Даля поняття «контроль» визначається як облік, перевірка рахунків звітності. Пізніше термін «контроль» з поняття тотожного тільки наступній перевірці, набув статус родового поняття, що містить в собі усі способи і форми перевірки [4].

Контроль займає вагоме місце в педагогічній теорії і практиці. Разом з тим, аналіз педагогічної літератури показує, що чіткого підходу до визначення сутності контролю та тлумачення понять «перевірка», «діагностика», «оцінювання» в сучасній дидактиці немає. Наприклад, поняття «контроль» визначають як: специфічна для обліку успішності задача (Г. Щукіна); специфічна функція перевірки (О. Купріянов); систематичний облік, а також організація спостереження за навчально-пізнавальною діяльністю учнів (М. Сорокін, Н. Ковіна); процес, який включає систематичний облік результатів перевірки і безпосередньо саму перевірку знань, умінь, навичок учнів М. Балашов); система науково обгрунтованої перевірки результатів освіти, навчання, виховання студентів (В. Аванесов).

Це пов'язано зі складністю і різноманітністю форм контролю та недостатньою розробленістю теоретичних положень проблеми. Традиційно під контролем розуміли перевірку та спостереження. Але, аналіз педагогічного досвіду свідчить про необхідність розуміння контролю як педагогічної системи, яка має: по-перше, надавати педагогічним працівникам об'єктивну інформацію про навчальні досягнення студентів для вчасного внесення коректив у навчальний процес; по-друге, реалізовувати зміст навчання [2].

Проблема контролю рівня знань не нова для педагогічної науки, але і до сьогодні залишається актуальною. Теоретичні засади контролю в навчальному процесі досліджувались відомими педагогами та дослідниками: Ш. Амонашвілі, Ю. Бабанським, А. Дістервегом, В. Лозовою, Д. Румянцевою, К. Ушинським, М. Фіцулою. Проблеми контролю, як обов'язкового елементу навчання, широко розглянуті та проаналізовані сучасною педагогічною наукою. Про це свідчать дослідження видатних учених В. Аванесова, С. Архангельського, П. Гальперіна, К. Ингекампа, В. Тализіної та інших. Функції контролю досліджувалися в працях Б. Ананьєва, В. Беспалька, В. Загвязинського, В. Підласого, В. Тюніна та інших. Комплексне дослідження освітньої та розвивальної ролі контролю висвітлено в працях К. Делікатного, Н. Краєвської, Р. Кривошапової, П. Підкасистого, Г. Щукіної та інших науковців.

Аналіз психолого-педагогічної літератури виявив певну узгодженість багатьох педагогів з питань контролю навчальної діяльності студентів, зокрема майбутніх учителів технології, таких як: принципи здійснення контролю, його об'єктивність, систематичність та індивідуальний характер, диференційований підхід і всебічність перевірки.

Метою статті є визначення видів, етапів, функцій контролю навчальної діяльності майбутніх учителів технології і вимог до його здійснення.

Підвищення якості професійної підготовки майбутніх учителів технології потребує ефективного управління навчальним процесом та контролюючих заходів. Тому розуміння сутності управління та ролі контролю у навчальному процесі забезпечує досягнення цілей навчання.

Отже, загальні принципи теорії управління, які можна поширити на якісно різні системи, було сформульовано у кібернетиці. Під управлінням у цій науці розуміють такий вплив на об'єкт або процес, вибраним із великої кількості можливих впливів з урахуванням поставленої мети, стану об'єкта або процесу, його характеристик і веде до покращення функціонування чи розвитку даного об'єкта або процесу [1].

Кібернетика розглядає процес навчання як складну динамічну систему, в якій діяльність студента протікає за схемою:

- отримання і переробка навчальної інформації;

- отримання інформації про успішність пізнавальної діяльності від викладача чи в результаті самоконтролю;
- у разі необхідності внесення корективів у хід пізнавальної діяльності;
- повторне отримання інформації про успішність пізнавальної діяльності і так далі, доки не буде досягнуто пізнавальної мети [8, с. 29].

Аналіз загальної теорії управління свідчить, що однією з найважливіших умов ефективного управління системами і процесами різних явищ є їх замкнутість і циклічність функціонування, що забезпечується надійним зворотнім зв'язком [3, с. 8]. Так, В. Якунін, розглядає контроль як механізм виявлення та оцінки результатів проведення дії, основне призначення якого полягає в забезпеченні зворотного зв'язку, що несе інформацію про відповідність фактичних результатів функціонування системи її кінцевим цілям [9].

На думку В. Пікельної, процес контролю є логічним наслідком реалізації основних функцій управління освітнім процесом, а також є складовим елементом кожної з функцій управління [5]. Отже, подвійна роль контролю зумовлена особливостями процесу управління, в якому всі функції взаємопов'язані. Тому, більш детально розглянемо функції контролю.

Аналіз психолого-педагогічної літератури дав змогу виділити велику кількість функцій контролю. Найчастіше називають такі: навчальну, виховну, розвиваючу, діагностичну, оцінювальну, стимулюючу, орієнтуючу, прогностичну, функцію коригування.

Сутність навчальної функції контролю полягає в тому, що в процесі підготовки до контрольного заходу і виконання контрольних завдань продовжується процес навчання.

Реалізація виховної функції контролю, сприяє формуванню у студентів організованості, дисциплінованості, відповідальності та сумлінності.

Розвиваюча функція полягає в тому, що контроль знань сприяє розвитку психічних процесів особистості – уваги, пам'яті, мислення, інтересів, пізнавальної активності і самостійності, мовлення студентів. Особливим напрямом реалізації цієї функції є формування у студентів здатності до рефлексії.

Діагностична функція контролю передбачає виявлення результатів навчальної діяльності студентів і встановлення причини позитивних або негативних показників.

Оцінювальна функція контролю полягає у кількісному або якісному відображенні рівня навчальних досягнень студентів.

Стимулююча функція контролю забезпечує прагнення студентів до засвоєння навчального матеріалу та самостійної роботи.

Орієнтуюча функція дає змогу керувати навчальною діяльністю студентів, орієнтувати їх у системі навчальної роботи та вносити певні корективи.

Прогностична функція забезпечує можливість відстеження динаміки змін у навчальній діяльності студента, виявлення та аналізу їх тенденцій, екстраполяції отриманих результатів аналізу на наступний період.

Особливе місце серед функцій контролю навчальної діяльності майбутніх учителів технології займає функція управління (коригування). Її важливість визначається розумінням навчання як керування навчальним процесом, тобто пізнавальною діяльністю учнів з метою оволодіння ними системою знань, умінь і навичок відповідно до навчальної програми [3, с. 7]. Функція управління полягає в регулюванні і коригуванні процесу навчання завдяки механізму зворотного зв'язку. Під зворотнім зв'язком розуміють зв'язок, завдяки якому передається інформація про хід процесу навчання і його результати. Він може бути зовнішнім (зв'язок, що йде від студента до викладача і від нього знов до студента, тобто контроль, що виконується викладачем) і внутрішнім (такий, що йде від студента до нього самого, тобто самоконтроль студента). Інформація про хід і результати навчання, що отримується викладачем (завдяки зовнішньому зворотному зв'язку) або студентом (завдяки внутрішньому зворотному зв'язку) співставляється із заздалегідь відомою нормативною

інформацією, і результати цього співставлення слугують для викладача підставою для оцінки і корекції процесу навчання, а для студента – підставою для самооцінки і самокорекції своєї навчальної діяльності (в разі негативного зворотного зв'язку) і підкріпленням для стимуляції процесу навчання. Чітке функціонування зворотного зв'язку є неодмінною умовою ефективного управління процесом викладання та навчання [7, с. 255].

Отже, розглядаючи контроль з точки зору педагогічного управління, можна визначити таку закономірність: підвищення ефективності зворотного зв'язку забезпечує успішну реалізацію управлінської функції контролю, що сприяє підвищенню ефективності управління процесом навчання і досягненню цілей навчання.

На підставі вивчення психолого-педагогічної літератури виявлено існуючі підходи до класифікації видів контролю. Узагальнені результати теоретичного дослідження представлено в таблиці 1.

Таблиця 1

Класифікації видів контролю

Підстави для класифікації	Види контролю
За масштабом цілей навчання	Стратегічний Тактичний Оперативний
За етапами навчання	Попередній Поточний Підсумковий
За часовою спрямованістю	Ретроспективний Попередній Поточний
За частотою проведення	Разовий Періодичний Систематичний
За широтою поля, що контролюється	Локальний Вибірковий Наскрізний
За формами соціальної опосередкованості	Зовнішній Змішаний Внутрішній
За організаційними формами навчання	Індивідуальний Груповий Фронтальний
За видами навчальних занять	На лекціях На семінарах На практичних та лабораторних заняттях На колоквіумах На іспитах
За способами здійснення	Усний Письмовий Стандартизований Не стандартизований Автоматизований

У контексті організації контролю навчальної діяльності майбутніх учителів технології актуальними є визначені провідним дослідником В. Лозовою [6] основних вимог до контролю навчальних досягнень студентів:

– Об'єктивність оцінювання, що передбачає справедливу оцінку досягнень кожного студента на певному етапі засвоєння знань, неупереджене ставлення викладача до студента, дотримання критеріїв оцінювання навчальних досягнень із конкретного предмета.

- Індивідуальний характер оцінювання, що потребує врахування рівня знань кожного студента, його досягнення і труднощі в роботі й дозволяє виявити фактичний стан знань, умінь студентів.
 - Гласність контролю, що передбачає мотивування оцінки, а саме: повідомлення результатів оцінювання, пояснення виставлених балів, звернення уваги на сильні та слабкі сторони в роботі студента.
 - Всебічність оцінювання: охоплення всіх розділів, видів і характеру знань, умінь і навичок.
 - Диференційованість оцінювання, що передбачає врахування як специфіки програмного матеріалу, предмета, так і індивідуальних особливостей студента.
 - Різноманітність форм і методів контролю, створення умов для реалізації функції контролю.
 - Етичність контролю, що передбачає гуманне ставлення до студентів.
 - Підготовка студентів до здійснення контролю і самоконтролю знань.
- Проаналізувавши психолого-педагогічну літературу, можна виділити такі етапи організації контролю:
- визначення необхідних результатів навчання;
 - підготовка до перевірки (підготовка контрольних завдань);
 - проведення перевірки;
 - аналіз результатів перевірки;
 - корегувальні дії для досягнення необхідних результатів навчання.

Отже, аналіз сутності, функцій і структури контролю в педагогічній літературі дозволяє констатувати, що терміни «перевірка», «оцінювання», «діагностика» і «контроль» ототожнюються чи замінюються один іншим, порушуючи основні вимоги (стійка однозначність і точність) до наукового терміну.

Отже, перевірку будемо розуміти виявлення за допомогою спеціально створених завдань реальних результатів навчання та їх порівняння з необхідними результатами навчання, оцінювання ступеня досягнення запланованих результатів навчання.

Оцінювання розглядаємо як процедуру визначення ступеня досягнення запланованих результатів навчання.

Діагностику розуміємо як перевірку результатів навчальних досягнень студентів, а також аналіз її результатів з метою отримання інформації, необхідної для забезпечення досягнення запланованих результатів навчання та вдосконалення процесу навчання.

Контроль навчальних досягнень – як взаємодію суб'єктів навчального процесу, що забезпечує виявлення реальних результатів навчання та корегування навчального процесу з метою досягнення запланованих результатів навчання.

Висновки. Отже, педагогічний контроль навчальної діяльності майбутніх учителів технології є важливим і невід'ємним компонентом педагогічної системи і частиною навчального процесу. Тому, важливою умовою підвищення якості навчального процесу постає ефективна організація системи контролю навчальної діяльності, що неможлива без чіткого розуміння сутності, завдання, функцій та принципів контролю.

До перспективних напрямів подальших наукових пошуків можна віднести адаптацію контролю навчальних досягнень з використанням комп'ютерів до потреб учасників навчального процесу.

Література:

1. Лернер А. Я. Начала кибернетики / Александр Яковлевич Лернер. – М.: Наука, 1967. – 400 с.
2. Лозова В. Теоретичні основи навчання і виховання / Лозова В., Троцько Г. – Харків: ОВС, 2002. – 165 с.

3. Міхнушев О.Г. Технічні засоби контролю знань учнів. / Олексій Гурійович Міхнушев. – К.: Радянська школа, 1973. – 143 с.
4. Никифоров Г.С. Самоконтроль человека / Герман Сергеевич Никифоров. – Л.: ЛГУ, 1989. – 191 с.
5. Пикельная В.С. Теоретические основы управления (школоведческий аспект) / Валерия Семеновна Пикельная. – М.: Высшая школа, 1990. – 175 с.
6. Рукасова С. Оцінювання знань учнів як педагогічна проблема // Рідна школа. – 2003. – № 4. – С. 36 – 38.
7. Фридман Л. М. Психологический справочник учителя / Лев Моисеевич Фридман, Ирина Юрьевна Кулагина. – М.: Просвещение, 1991. – 287 с.
8. Шамова Т. И. Активизация учения школьников / Татьяна Ивановна Шамова. – М.: Педагогика, 1982. – 209 с.
9. Якунин В. А. Обучение как проблема управления: психологические аспекты / Валерий Александрович Якунин. – Л.: ЛГУ, 1988. – 159 с.

У статті розглядаються вимоги до контролю навчальної діяльності студентів, виокремленні головні види і функції контролю навчальної діяльності студентів. Проведений аналіз термінів «контроль», «оцінювання», «перевірка», «діагностика».

В статье рассматриваются требования к контролю учебной деятельности студентов, выделены главные виды и функции контроля учебной деятельности студентов. Проведен анализ терминов «контроль», «оценивание», «проверка», «диагностика».

In the article examined requirement to control of educational activity of students, main kinds and functions of control of educational activity of students, are selected. The analysis of terms is conducted «control», «evaluation», «verification», «diagnostics».